

historisch
genootschap
wormer

torenklanken

nieuwsbrief 24 • november 2011

Welkom door Jos Blokker

Dit is alweer de vierde en laatste Nieuwsbrief van 2011. Een jaar waarin we afscheid namen van Trees Korver als secretaris. Maar ook een jaar waarin we meer zicht hebben op een eigen ruimte waar we u kunnen ontmoeten. Een jaar met een mooie expositie in de Stoomhal. En een jaar waarin we ook de nieuwe secretaris konden verwelkomen. En weer een nieuw Jaarboek. Dat boek kunt u afhalen op 12 november in de Stoomhal. Over de Stoomhal en de stoommachine vindt u in deze Nieuwsbrief een verhaal van de hand van Bram Kemp. Er zullen van Bram nog meer bijdragen volgen. Hij heeft ons een heleboel verhalen geschonken!

Een oproep tot informatie over handkarren in Wormer komt u ook tegen en artikelen over ons Jaarboek 2011. De redactie van het Jaarboek heeft weer een prachtig boek samengesteld. Komt allen naar de Stoomhal. Het belooft weer een hele leuke dag te worden.

Zorg dat u niet teleurgesteld wordt en het boek kunt meenemen. In de vorige editie vroeg de penningmeester om betaling van de contributie voor 2011. Nog steeds zijn er enkele leden die niet betaald hebben. Zonder betaling geen boek! Dat is statutair vastgelegd. Graag aandacht hiervoor. ■

Ä 105. Lichtdr. J. M. Schalekamp, Buikslot.

Groete uit Wormer.

De oudste Wormers van nu kennen hem nog: Hein Helmer, vrachtrijder van Wormer en Jisp op Wormerveer, laatstelijk per sleperswagen met een paard ervoor, eerder met de handkar en een hond ervoor.

Bron: Kent u ze nog... de Wormers deel 3 nr. 33.

De Open Monumentendagen zijn al weer anderhalve maand verleden tijd. Ze waren minder bezocht dan de vorige keer. Voor een deel is dat te wijten aan het feit, dat er allerlei andere manifestaties waren die veel publiciteit hadden gekregen. We moeten het er maar mee doen. Het is wel jammer, want veel vrijwilligers hebben veel werk gemaakt van onze expositie. We zullen er maar eens over moeten brainstormen.

Intussen zijn we natuurlijk al weer volop bezig met onze Genootschapsdag, óók deze keer weer in de Stoomhal. Vanzelfsprekend weet ik zelf al, dat het nieuwe Jaarboek nog weer beter is dan de vorige, en ik kijk uit naar de opgetogen en verwonderde gezichten van iedereen, die naar de Stoomhal komt om het boek op te halen en meteen in te zien. U zult merken, dat de redactie

alwéér een huzarenstukje heeft geleverd! Het grote aantal leden van ons Genootschap heeft er voor gezorgd dat de redactie het Jaarboek 2011 goedkoper heeft kunnen laten drukken. Het is na 12 november voor € 20,00 te verkrijgen bij Pasman Boek en Hobby in Wormerveer.

Bezoekers die lid worden per 1 januari 2012 kunnen het Jaarboek 2011 met een korting van € 2,50 voor € 17,50 ter plekke kopen. Dit aanbod geldt alleen voor de Genootschapsdag!

In het nieuwe jaarboek staat ook het laatste jaarverslag van Trees Korver. Zij merkt daarin op dat ik druk bezig ben met het zoeken naar een eigen plekje voor onze vereniging. Inmiddels meen ik dat plekje gevonden te hebben en zodra dat vastere vormen heeft aangenomen, zult u dat van ons horen. Het zal ongetwijfeld een bescheiden plekje zijn, maar in ieder geval een mooie plaats om elkaar te kunnen ontmoeten buiten de grote bijeenkomsten om. Ik kijk daar naar uit.

We spreken elkaar zeker nader in de Stoomhal op onze Genootschapsdag op zaterdag 12 november. Tot ziens! ■

Jaarboek 2011: klaar om afgehaald te worden!

door Frank Tjeertes

Vele leden kijken er een heel jaar naar uit, drie redacteuren zijn er bijna een heel jaar mee bezig; het jaarboek van ons genootschap, vol met verhalen uit de geschiedenis van Wormer. Aan ieder verhaal ging onderzoek in de archieven vooraf. En zo'n onderzoek kost tijd, veel tijd. We zijn daarom blij met onze onderzoekers en hun verhalen. Zonder hen geen jaarboek!

VAN ALLE TIJDEN

De redactie vindt het belangrijk dat er diversiteit is in de onderwerpen, maar ook dat die zowel uit het recente verleden als de meer oudere tijden gaan. Echte geschiedenis dus. Dit jaar zijn we daar weer in geslaagd, bijvoorbeeld met een verhaal uit 1669. Een triest relaas van een bevalling waarbij de moeder overleed en het kindje maar kort leefde. Langer leefde in ieder geval een zekere Jacob Janse die in 1808 in Wormer overleed: 110 jaar oud! Ook begin 1800 ging Klaas Taamse dood. Volgens getuigen in 1807, maar in 1812 zette hij zijn handtekening nog onder de overlijdensaktes van twee van zijn kinderen...

MENSENWERK

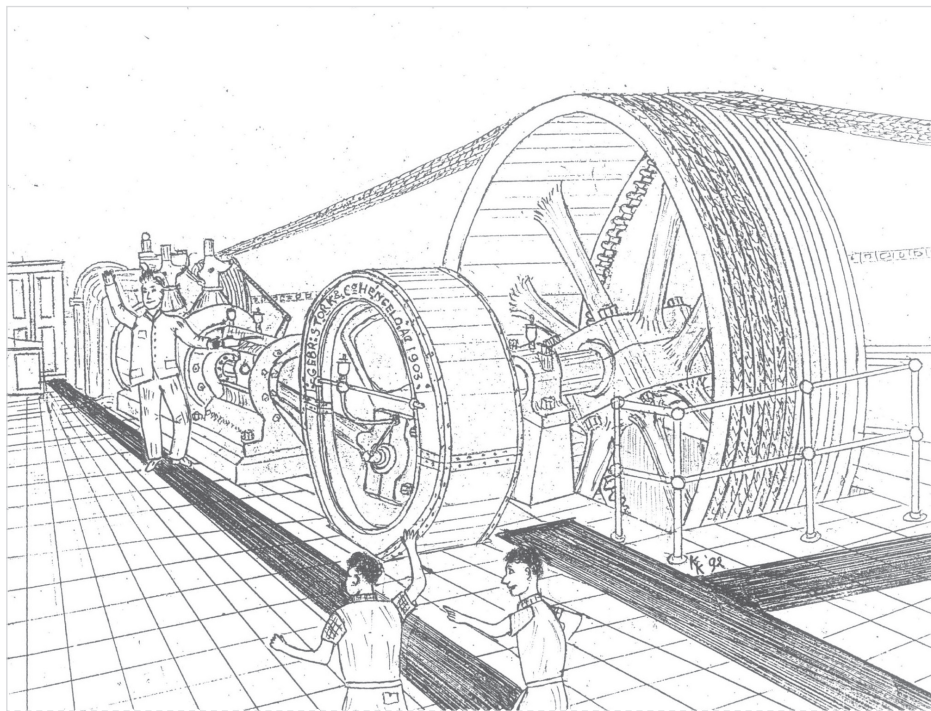
Het gaat dit jaarboek veel over mensen. Zo is er ook weer een familiegeschiedenis en een verhaal met de herinneringen van een geboren Wormer. Ook gebeurtenissen in de afgelopen eeuw krijgen aandacht. Een schoon lijf was begin vorige eeuw niet altijd vanzelfsprekend. We moesten ons gaan wassen! De bouw van een badhuis verliep niet op rolletjes. Dat lukte wel met de bouw van papiermachine 22 (PM 22) van Van Gelder Zonen. Een stratenroller bracht de onderdelen in 1957 naar de fabriek aan de Zaandammerstraat. Verder het verhaal van de overval op het gemeentehuis in 1944, toen de gehele bevolkingsadministratie werd gestolen. Ook staan wij zelf te boek, van wieg tot graf; de Burgerlijke Stand bestaat 200 jaar. Vanzelf dat wij ook daar aandacht aan besteden.

TENTOONSTELLING

Jaarboek 2011 bevat weer ruim honderd pagina's. Ze liggen op zaterdag 12 november a.s. vanaf 10:00 uur voor u klaar om gelezen te worden. We houden dan onze Genootschapsdag met een tentoonstelling over het zesde jaarboek. Met een kopje koffie en een koekje kunt u ook weer (oude) bekenden ontmoeten en even bijpraten. Het wordt weer oergezellig! ■

De stoommachine van De Hollandia door Bram Kemp

Het verhaal over de stoommachine van De Hollandia en de tekening zijn afkomstig van Klaas, wijlen de broer van Bram Kemp.

In de jaren dertig draaide de olie- en rijstfabrieken nog met stoommachines die van rond de eeuwwisseling dateerden. De stoommachines wekten deels stroom op, maar ook waren zij verbonden met drijfriemen van uitzonderlijke afmetingen, die de fabrieks-gebouwen ingingen en daar door middel van lange assen, ook weer met drijfriemen, diverse machines in werking brachten.

Rijstpellerij De Hollandia, had ook zo'n stoommachine. Het was een dubbelwerkende machine, uitgevoerd als kleppenmachine i.p.v. met schuiven. De machine was gebouwd in 1903 door de Gebr. Stork uit Hengelo: een juweeltje. Wij boften dat onze oom Siem, Simon Bruijn van de Verlengde Zandweg, daar machinist was. Maar het was niet eenvoudig om bij hem in de machinehal te komen. De machinekamer was achter het grote fabriekscomplex en om er te komen moesten we door het grote en diepe pakhuis Bassein.

SLUIPROUTE

Maar soms was de prachtige smeedijzeren poort naast het pakhuis Batavia open en konden we in één run in het ketelhuis komen, waar de machinekamer zich achter bevond (nu de Stoomhal). De stokers kenden ons en maakten nooit bezwaar. (Dat was o.a. Toon Schoen uit de Knollendammerstraat.)

Was de poort dicht, dan was het zaak om, ongezien door de bedrijfsleider Hille - die zijn kantoor onder de klokkentoren had - in pakhuis Bassein te komen. Hier was een gangendoolhof, waar wij goed de weg wisten. Kwamen we iemand van het personeel tegen, dan werden we prompt teruggestuurd. De smoes dat we een boodschap voor oom Siem hadden deed het op het laatst niet meer!

HETE OLIE EN OZON

Waren we eenmaal bij Oom Siem, dan waren we veilig en konden wij naar hartelust de schitterende stoommachine in werking zien. Wat imponeerden die razendsnel voorbijgaande touwsnaren boven onze hoofden. Deze dreven dus de dynamo en diverse werktuigen in de fabriek aan.

De wind woei door onze haren en de speciale geur van de hete cilinderolie van de machine en de ozon van de dynamo vulden onze neuzen. (Het waren gelijkstroomgeneratoren en de borstels gaven vonken.).

LOPER

De machinekamer was kraakhelder met geschrobde tegelwanden en vloeren. Bij het betreden van de machinekamer moesten we eerst onze voeten vegen op een natte dwiel. Op de vloeren lagen lopers die ook al zo schoon waren. Op de tegelvloer lopen mochten we niet. Op de lopers blijven was de boodschap van oom Siem, want schoonhouden was het kenmerk van een goede machinist!

BRANDPOMP

Wat liep zo'n stoommachine toch heerlijk rustig. We keken met ontzag en verwondering, hoe de zuigerstang in de cilinder van de machine verdween en er met dezelfde snelheid weer uitkwam. In een prachtig gepoetste krukkast draaide de kruk razendsnel rond. Op de kast stond met glimmend gepoetste letters: Gebr. Stork & Co Hengelo a.o.

1903. Alle machines, dus ook de hulp stoomwerktuigen, glommen. Ook de oliepotjes op diverse plaatsen straalden glans uit. Er waren pompen in de machinekamer die Zaanwater oppompten voor koeling van de condensor van de stoommachine, maar ook een voor het vullen van de watertoren die nu nog boven de gebouwen uitsteekt. Dat water werd niet alleen voor de koeling gebruikt, maar ook om de brandblusinstallatie van water te voorzien, voor het geval dat de brandpomp zou weigeren.

Die brandpomp heeft oom Siem eens een pink gekost toen die plotseling in werking kwam terwijl hij de machine aan het poetsen was of controleerde. Het controleren deed hij door met de hand de lagers te betasten of ze niet te warm werden. (De krukas was kort daarvoor door Klinkenberg gereviseerd en iets gewijzigd, zodat er minder ruimte was om het krukaslager na te voelen).

BIJVANGST

De pompen zogen dus water uit de Zaan, dat door filters van takkenbossen van het grove vuil werd ontdaan. Daarachter ging het water door fijnere filters van gaas. In die takkenbossen zat veel paling. Als die filterbakken er uit gehesen werden om ze schoon te maken, vielen de palingen er uit en op de weg. Het personeel stond dan met emmers klaar om thuis een lekker maaltje te hebben. De bezoeken aan de machinekamer hadden tot gevolg dat mijn broer en ik een opleiding aan de Kweekschool voor Scheepswerktuigkundigen gevolgd hebben. Wat was oom Siem, de selfmade machinist, trots op ons. Het was toch zijn passie! Wat is het toch jammer dat de machine verschromt is, deze was uniek

(Het verhaal en de tekening zijn van wijlen mijn broer Klaas. Ik heb het hier en daar wat aangevuld.) ■

Erratum

Bij het verhaal over de circulatiewaterproblemen in de winter van 1963 bij de Eendracht in Torenklanken 23 is helaas de bronvermelding weggefallen.

Het verhaal is bewerkt door Cees Kingma en de bron is: 'Gevechten tegen de barre winter' door A. Molenaar in de *Eendracht* van februari 1963. Met excuses van de redactie. ■

Handkarrenonderzoek

Het Streek- en handkarrenmuseum de Wemme in Zuidwolde doet onderzoek naar handkarren in Nederland. Zij doen een beroep op historische verenigingen om behulpzaam te zijn bij het onderzoek. De volgende vragen worden daartoe gesteld:

- Waren er handkarren in uw dorp? En als dat zo is:
- kwamen deze ook in de buitengebieden?
- Welke beroepsgroepen gebruikten een handkar?
- Wie repareerde (of maakte nieuwe) handkarren?
- In welke periode werd er van handkarren gebruikgemaakt?

Naast het antwoord op deze vragen is het Streek- en handkarrenmuseum de Wemme op zoek naar foto's en verhalen over handkarren. Ook voor ons kan dat mooi materiaal zijn.

Heeft u iets? Mail dan naar post@genootschapwormer.nl of bel naar 075-6420690.

Monumentenweekend 2011

In het weekend van 11 en 12 september jl. hebben wij weer een mooie expositie kunnen laten zien. Alweer voor de zesde keer was het dat we een tentoonstelling met de Monumentendagen organiseerden. Het enthousiasme was er niet minder om!

Op de twee dagen hebben we totaal zo'n 240 bezoekers in de Stoomhal mogen ontvangen. Naast de expositie met het thema van de landelijke Monumentendagen, 'Herbestemming', waren er kunstwerken te zien van Frans Room, met als thema Wormer. Ook was er een expositie met krantenartikelen over de pakhuizen aan de Zaan in Wormer. Kortom een geslaagd weekend.

Heeft u de expositie gemist? Geen nood, de complete tentoonstelling is in een catalogus opgenomen. Hij is te koop voor € 12,50 bij Pasman Boek en Hobby aan de Zaanweg in Wormerveer. ■

De expositie 'Herbestemming' en die van Frans Room met als thema 'Wormer', trokken veel bezoekers tijdens de afgelopen Monumentendagen.

Molen- en fabriekenkaart uit 1930 herdrukt

In het periodiek van Vereniging Zaaans Erfgoed stond de volgende mededeling:

De kaart getiteld 'De Zaanstreek met haar fabrieken en overgebleven molens' uit 1930, is herdrukt. Deze prachtige kaart heeft een afmeting van 95x35 cm en hangt onder meer bij Huisartsenpraktijk De Schans.

Belangstellenden kunnen de kaart verkrijgen bij Vereniging Zaaans Erfgoed tegen betaling van € 7,50. Om een afspraak te maken voor het afhalen van de kaart, kunt u contact opnemen met het secretariaat van de vereniging: 075-616 61 31. ■

Schenken

- Foto's geschonken door Piet Hooijschuur
- Verhalen over Wormer opgetekend door Bram Kemp
- Memorabilia van Van Gelder Zonen geschonken door Piet Sombroek
- Foto's geschonken door mevrouw Kuiper-van der Laan

Geschonken spullen zullen wij goed bewaren, beheren en eventueel gebruiken. Heel hartelijk dank voor uw giften. ■

Leden schrijven...

Leden schrijven ons naar aanleiding van een artikel in *Aktief*. Onderstaand een reactie op de foto van het pand 'De Parel' aan de Nieuweweg die stond in het juli-nummer van *Aktief*.

"Toen ik de foto zag, kwam bij mij de herinnering op over een schoenmaker die ook in dat pand heeft gewerkt. Ik herinner me dat die schoenmaker eens een prijsvraag uitgeschreven heeft. De opgave was het tellen van het aantal schoenspijkers dat gebruikt was om de dubbele letters 'De Tijd' op een bord te zetten. Ik weet nog dat ik met mijn moeder en mijn zuster menige keren bij het zijraam op de foto gestaan heb om te tellen. Moeder en zuster kwamen uiteindelijk tot hetzelfde aantal en dat hebben zij ingezonden.

Ik weet ook nog dat het al die keren guur weer was op die hoek. Ik heb het idee dat het een Sinterklaasactie was in 1937 of 1938. Ik heb de herinnering bij mijn zuster (93) nagetrokken en wat bleek? Zij had de enige prijs gewonnen: een fiets!

PS Over de naam van de schoenmaker kwamen we niet verder dan Dovis of Davids, maar dat onder voorbehoud." *Bram Kemp* ■

Koffie met koek en boek!

Zoals in het artikel over ons Jaarboek 2011 al staat, ligt het boek op 12 november voor u klaar in de Stoomhal. Om 10:00 uur 's morgens ontvangen we daar graag al onze leden en andere belangstellenden. De koffie staat klaar en die is tot 11:00 uur gratis (de penningmeester trakteert!). Daarna moet voor de koffie de portemonnee weer gepakt worden.

Om kwart over tien wordt het eerste exemplaar van Jaarboek 2011 officieel uitgereikt. Daarna is het de beurt aan de leden om hun boek in ontvangst te nemen. Intussen kan ook genoten worden van de tentoonstelling over de artikelen in het jaarboek. Bent u verhinderd om op koffievisite te komen? De Stoomhal is tot 16:00 uur open, zodat alle leden hun boek kunnen ophalen!

WAAR VINDT U DE STOOMHAL?

Het adres is Pakhuisplein 44 in Wormer bij het Hollandiacomplex. (Zie kaartje) ■

Agenda 2011

- Zaterdag 12 november 2011 van 10.00 tot 16.00 uur.
Uitreiking van ons nieuwe Jaarboek 2011 in
De Stoomhal.

U vindt De Stoomhal aan het Pakhuisplein 44 in
Wormer bij het Hollandiacomplex.

WEET U HET NOG?

Als u een vakantie boekt bij Reisburo Apollo aan de Faunastraat in
Wormer dan wordt er bij een reissom van 500 euro of meer per per-
soon 5 euro overgeboekt naar het Historisch Genootschap Wormer.
Wij zijn hier heel blij mee, u toch ook? Wel even aan uw reisadviseur
doorgeven dat u lid bent.

GAAT U VERHUIZEN?

Of heeft u een ander e-mailadres? Laat het ons weten!

Schriftelijk: Historisch Genootschap Wormer, p/a Merckenrif 185,
1531 MP Wormer

E-mail: post@genootschapwormer.nl

Colofon

TORENKLANKEN is een kwartaaluitgave
van het Historisch Genootschap Wormer
Coördinatie nieuwsbrief: Jos Blokker
Een lidmaatschap kost € 15,00 per jaar.
Een extra exemplaar van Torenklanken
is te verkrijgen voor € 1,00.

HISTORISCH GENOOTSCHAP WORMER

p/a Merckenrif 185, 1531 MP Wormer

Opgericht: 14 december 2005

KvK-nummer: 34242956

Rabobank: 1145.40.179

Telefoon: 075 - 642 37 98

E-mail: post@genootschapwormer.nl

Website: www.genootschapwormer.nl

<http://wormer.geschiedenisbank-nh.nl>

BESTUUR

Jan Blokker, voorzitter

Mic Hamers, secretaris a.i.

Jos Blokker, penningmeester 075-6420690

Nico Koelemeijer, bestuurslid

Frank Tjeertes, bestuurslid

